

dominium totius orbis consecutus, spirituali nomine hoc Joannis appellari voluit. Idem juvenili ardore spirans minarum et cædis, collecto exercitu copiisque auxiliariis ex Spoletano ducatu conductis, adversus principem Capuanum nomine Pandulphum bellum movit : cui cum ille Salernitanorum ope et auxilio fortiter resisteret, ad propria redire pacemque per legatos petere coactus fuit. Hujus tempore Berengarius, solutus timore defuncti Luithulphi filii Ottonis, qui ad coercendam ipsius Berengarii tyrannidem in Italiam missus erat, per universalem Italiam impune grassabatur, et profana simul et sacra absque delectu devastabat. Qua de causa Joannes papa, tyrannidem illam non amplius ferens, legationem misit ad Ottonem regem Germaniæ, suppliciter, auctore Luitprandro, litteris et signis regem orans, quatenus pro Dei amore sanctorumque apostolorum Petri et Pauli, quos delictorum suorum cuperet esse remissores, se sibi commissam sanctam Romanam Ecclesiam ex suorum inimicorum faucibus liberaret, ac salutem et pristina libertati restitueret. Cumque idem eodem tempore auctore Deo Mediolanenses per deputatam legationem petivissent, Otto, antequam e Germania recederet, Wormatiæ comitia habuit, in quibus filium suum Ottonem, ex Adelheide genitum, creavit regem, eumque Wilhelmo Moguntino archiepiscopo ex alia uxore filio nutriendum commisit, præstitaque per juramentum fidelitate et securitate sedi apostolicæ, de futura successione in Romano imperio ejusque juribus ac titulis promissionem accepit. His præviis rex piissimus, inquit Luitprandus, collectis copiis in Italiam percitus venit, tantoque Berengarium atque Adelbertum celerius expulit, quanto evidentius constat quod commilitones Petrum et Paulum sanctissimos apostolos habuit. Postquam ablata suis quæque dominis restituisset, anno Christi Redemptoris 962, qui erat septimus annus pontificatus Joannis, Romam venit, ibique magno cum honore miroque ornatu et apparatu susceptus a pontifice cum applausu totius populi imperator et Augustus vocatus et ordinatus, unctionem imperii suscepit. Quæ vero post hæc legitime peracta Joanni papæ restituerit, quæque dono ille Ecclesiæ Romanæ adjecerit, indicat ipsum authenticum donationis diploma, quod aureis litteris ex-

ratum Romæ in castello S. Angeli asservatur. Pro gratia referenda pontifex omnesque Urbis optimates supra corpus beati Petri jurarunt se nunquam Berengario atque Adelberto auxiliaturos ; atque ita imperator Roma discedens Papiam se contulit.

Interea Joannes pontifex ad defectionem sollicitatus, immemor juramenti præstiti, Adelberto se conjunxit. Quod cum imperator per nuntios undique redeuntes verum esse intellexisset, Luitprandus eum dixisse scribit : « Puer est, facile bonorum immutabitur exemplo virorum : spero eum objuratione honesta, suasionem liberali facile ex illis sese emersurum malis. » Cum hac de causa imperator Romam rediisset, papa simul et Adelbertus aufugerunt. Cives vero, inquit Luitprandus, sanctum imperatorem cum suis omnibus in Urbem susceperunt, fidelitatemque promiserunt : hæc ad dentes firmiterque jurantes nunquam se papam electuros aut ordinaturos præter consensum atque electionem domini imperatoris Ottonis Cæsaris Augusti, filiique ipsius regis Ottonis. Post triduum quam Romam venisset, auctoritate Ottonis habita est pseudosynodus, qua Joanne in ordinem redacto subrogatus est pseudopapa Leo VIII. Quem ille post obitum Ottonis in Urbem revocatus, velut adulterum et invasorem sedis deposuit, rescissis omnibus illis conciliabuli actis, quibus nullo juris et antiquitatis ordine servato, Joanne papa, amoto, suffectus fuerat. De infausto Joannis papæ exitu auctor qui assertitur Luitprandus hæc scribit : « Quadam nocte extra Romam dum secum cujusdam viri uxore oblectaret, in temporibus adeo a diabolo est percussus, ut intra dierum octo spatium eodem sit vulnere mortuus. » Non quia, ut ille ait, juste damnatus et juste receptus fuerit, quia tot tantisque vexationibus a Deo admonitus, a peccatis consuetis non abstinuit. Quanquam ista quæ apud Luitprandum narrantur non ipsius sint quam hominis adversarii, et Ottoni plus nimio ascribentis, tamen veritatem eorum non controverso, utpote quod nullum dispendium afferant fidei catholicæ, de qua unanimi consensu profitemur, Petrum Petrique successores post acceptam Christi promissionem, in moribus quidem, non autem in fide, deficere posse. Contigisse obitum Joannis papæ anno 964, pridie Idus Maii, in Reginonis auctario assertitur.

JOANNIS PAPÆ XII EPISTOLÆ ET PRIVILEGIA

I.

EPISTOLA JOANNIS PAPÆ XII AD WILHELMUM ARCHIEPISCOPUM MOGUNTINUM.

(Anno 955).

Significat litteras ejus, Agapeto inscriptas, sibi redditas fuisse. Miseras ejus dolet.

[*Epistolæ P. Bonifacii, ed : W., p. 376.*]

JOANNES episcopus, servus servorum Dei, reverentissimo et charissimo confratri WILHELMO archiepiscopo sanctæ Mogontiacensis Ecclesiæ.

Litteras quas sanctæ memoriæ Agapeto papæ vestra destinavit fraternitas suscepisse cognoscite, quem divina omnia disponens potentia in apostolicam sedem eo moriente ordinavit, non nostris me-

ditis, sed ejus misericordia nos præveniente, a quo sunt cuncta quæ sunt : qui nihil in orbe agi credimus, nisi quod aut velle aut consensu ejus factum fuerit. Miseriarum quippe atque afflictionum jacturas malorumque insidias hominum, qui sanctarum Dei Ecclesiarum, et omnem perturbant ordinem, atque statum condoluisse, sicut apostolica censura decrevit, gaudere cum gaudentibus, et cum flentibus flere. Totius namque Christianitatis post Dominum caput effecti non aliquo privilegio humano, sed voce ipsius Domini beato Petro apostolo, sicut bene nostis, dicentis : *Tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, etc.* Idcirco si aliquod nostri corporis mem-

brum tribulationes aut molestias pati injuste no-
verimus, sive litteris sive alio quolibet modo com-
patimur, et dolore gravamur, et quibus possimus
una vobiscum conatibus illorum insidiis atque ini-
quitatibus apostolica auctoritate obviamus. Hor-
tamur interim fraternitatem vestram ut contra eos
qui contumaces et inique vivere volunt, et eccle-
sias Domini devastare satagunt, nostrisque piis
præceptis et vestris monitis obedire noluerint,
omni virtute resistere curemini, et ad pacis atque
veritatis et justitiæ viam deducatis, ne crassante
illorum malitia, reos apud justum judicem inve-
niamus : quos vero in malis actibus permanere
cognoscitis et minime reflecti jussionibus vestris
voluerint, ad hanc nostram apostolicam sedem,
sicut antiqua consuetudo fuit, dirigite, et cum eis
vestros credulos fideles, qui nobis illorum causas,
et omnia quæ in Galliarum atque Germaniæ parti-
bus aguntur fideliter atque ordinabiliter intimate ;
quoniam hoc nobis cordi est et magno cupimus
desiderio, ut ecclesiis omnibus et cuncto Christia-
no populo pax et honor unicuique proprius ma-
neat, et malorum omnium vestigia, si qua hacten-
us fuerant, funditus removeantur.

II.

JOANNIS PAPÆ XII PRIVILEGIUM PRO MONASTERIO S.
MARIE HUMOLARIENSI.

(Anno 956.)

[Mabill. *Acta*, Sæc. II, p. 1025.]

JOANNES episcopus servus servorum Dei, vene-
rabili abbati BERNERO beatæ Dei genitricis Mariæ
virginis Ecclesiæ, et per eam cunctæ congregatio-
ni in perpetuum.

Si justis petitionibus præstabiles piorum assen-
sum præbemus, voluntati Domini nos militare cre-
dimus. Ergo notum sit universis catholicæ matris
Ecclesiæ filiis tam præsentibus quam futuris,
quod misit ad nos filius noster, gloriosæ indolis
puer, scilicet Lotharius, rex Francorum, paterni-
tatem nostram humiliter obsecrans, ut quamdam
cellam in pago veromandensi sitam, in honore
beatæ Dei genitricis virginis Mariæ et sanctæ Hu-
negundis virginis constructam, auctoritatis præ-
sidio muniremus : quam suggerentibus genitori
suo Ludovico, videlicet regi comite Adalberto, et
idoneo satis viro Gilberto, qui eandem abbatio-
lam jure beneficii possidebat, ad sacræ religionis
venerabilem cultum erigere conatur, atque regiæ
potestatis præcepto corroborare nititur. Cujus pe-
titioni congaudentes, ecclesiastici vigoris manum
exerimus, et ex ea qua fulcimur apostolica aucto-
ritate præcipimus, ut præfatam abbatiam nemo
unquam sæcularium possideat, neque ex rebus
ejusdem cellæ quidquam sibi aliquis usurpet, non
rex, non comes, non episcopus, nec quilibet prin-
ceps quacunque potestate præditus, nisi forte
tuendi ac defendendi causa, et hoc non nisi ejus-

dem loci regularis abbatis permissione. Si quis
vero pro hac adipiscenda pecuniam vel quodlibet
munus regi, aut cuilibet principi dederit, sive pro-
miserit, subinferendæ maledictioni subiacebit. Sit
igitur eidem cellæ abbas secundum regulam sancti
Benedicti constitutus, et monachi regulari dis-
trictioni subjecti, quos de rebus ejusdem cellæ
aliquod dispendium perpeti cum omni imperio
prohibemus. Res vero ejusdem ecclesiæ sunt Hu-
molarias villa, in qua eadem cella constructa est,
cum mansionibus cunctis ad se pertinentibus ;
Merulficurtis cum adjacentis suis : Eudoldicurtis
cum appendiciis suis ; Caviniacus cum mansis ad
se pertinentibus ; in villa quæ dicitur Frisia su-
per fluvium Somnam x mansi, quos pro com-
moditate piscium eidem ecclesiæ perpetualiter ha-
bere liceat. Hæc itaque et si qua alia ecclesia ei-
dem Domino opitulante acquirere sibi potuerit,
apostolica fulta auctoritate licenter et sine aliqua
contradictione possidebit, etc. Scriptum per ma-
num Leonis, sacri scrinii sanctæ sedis apostolicæ
in mensē Jan., per manum Georgii secundi epi-
scopi sanctæ sedis apostolicæ, anno primo, Domi-
no propitio, pontificatus domni Joannis S. P. et
universalis papæ.

III.

(352) JOANNIS PAPÆ XII EPISTOLA AD BERENGARIUM
EPISCOPUM VIRDUNENSEM.

(Anno 956.)

*Monasterii S. Vitoni privilegia et possessiones con-
firmat.*

[Apud D. Calmet, *Hist. de Lorraine, Preuves* p. 369.]

JOANNES episcopus, servus servorum Dei, BEREN-
GERO fratri nostro Virdunensis Ecclesiæ episcopo,
cum omnibus sibi a Deo commissis, bravium
æternæ remunerationis.

Convenit apostolico moderamini pia religione
pollentibus benevola charitate favere, et poscen-
tium animis alacri devotione assensum præbere.
Ex hoc enim potissimum præmium lucri a condi-
tore omnium Domino sine dubio promerebimur,
si venerabilia sanctorum loca opportune ordinata
ad meliorem fuerint statum nostra auctoritate
perducta. Igitur quoniam te, frater charissime, in-
ter cætera sanctæ conversationis exercitia compe-
rimus quod monasterium in tuo episcopio juxta
civitatem Virduni, in ecclesia videlicet beati Petri,
pro amore Dei construxisse, in qua requiescunt
corpora sanctorum confessorum, atque præfatæ
ecclesiæ sanctæ Mariæ quondam episcoporum Vi-
toni, Pulchronii, Possessoris atque Firmini, et de
rebus tuæ ecclesiæ provida consideratione suble-
vasse, ut si quando filii Ecclesiæ tuæ divino com-
puncti amore terrena despicientes, ad contem-
plativæ vitæ perfectionem confugere desiderarent,
ne a tua Ecclesia penitus dissociati viderentur, in
monasterio, quod membrum est ejusdem Ecclesiæ,

(852) Hæc bulla Joanni XIII perperam a nonnullis tribuitur ; nam Berengarius episcopus jam anno
963 obiit. JAFFE.

solatii refugium sub habitu religionis sibi invenirent, et Domino tranquillitate quieta inibi famulentur : noverit omnium fidelium tam præsentium quam futurorum industria, nos idem monasterium tua ordinatione constructum, cum omnibus rebus regalibusque præceptis tuo consultu sibi sanctis, in æternum velle permanere inconvulsum; scilicet villam supra Scantiam, cum suis pertinentiis; Flaviniacum, cum suis adjunctis; abbatiam sancti Amantii, cum quidquid ad eam pertinet. Ad Nova-Villa, cum suis locis; ad Mantionis curtem, quantum ad vos pertinet; Parridum, cum suis adjacentiis; de Marculli-Curte ecclesiam, cum suis adjacentiis; Arbordi-Villa, cum suis pertinentiis; Castonis-Curte ecclesia, cum his quæ ad eam pertinent; ecclesia de Marleio, cum suis adjacentiis; ecclesia de Amonzei-Villa, cum suis adjacentiis, cum terris, et vineis et molendinis, cum servis et ancillis; abbatia Petri, et ecclesia de Maroa; ad Limacum quidquid ad illum locum pertinet; ad Nova-Vila in Barrensi comitatu, quidquid pertinet ad eum locum. Hæc prædicta loca omnia, cum omnibus suis generaliter atque specialiter pertinentiis, et quidquid Deo opitulante voto fidelium huic monasterio concessum fuerit, in futuro tempore per hoc nostrum apostolicum privilegium perenniter confirmamus; tam vobis quam vestris successoribus, et insuper hoc nostræ auctoritatis privilegio esse corroboratum, quatenus eadem Virdunensis Ecclesia, quæ hactenus de filiis ab ipsis infantie rudimentis in gremio suo expositis, dum ad externa monasteria confugiebant, fraudabatur, adhinc et deinceps in membro sibi subjecto; consilio sui episcopi, atque providentia gloriosi abbatis Humberti, de eorum sancta conversatione sublimata gloriatur. Si qua autem temerario ausu, magna parvaque persona, cujusque ordinis aut potestatis, contra hanc nostram apostolicam præceptionem adire præsumperit, sciat se auctoritate beati Petri apostolorum principis excommunicatum, atque anathematis vinculo esse innodatum, et a regno Dei alienum, cum omnibusque impiis æterno incendio atque supplicio condemnatum. Qui vero observator extiterit hujus nostri præcepti, gratiam atque misericordiam vitamque æternam a misericordissimo Domino Deo nostro consequi mereatur,

Scriptum per manus Leonis scrinarii sanctæ sedis apostolicæ, in mense Januario per indictionem quartam decimam. Bene valete. Datum v Idus Januarii per manum Martini episcopi et sanctæ sedis apostolicæ bibliothecarii, anno pontificatus domini Joannis summi pontificis et universalis duodecimi papæ in sacratissima sede beati Petri apostoli septimo, primo in mense, et indictione quarta decima.

IV.

JOANNIS PAPÆ XII EPISTOLA AD LANDULPHUM
BENEVENTANUM EPISCOPUM.

(Anno 956.)

[Apud Ughelli, *Italia Sacra*, VIII, 57.]

JOANNES episcopus servus servorum Dei, reveren-

terissimo et sanctissimo LANDULPHO sanctæ Beneventanæ Ecclesiæ, episcopo, suisque successoribus in perpetuum.

Cum summæ et apostolicæ dignitatis apex in divini profectus nitore dignoscatur præfulgere, et in exercendis Dei laudibus suis impensius studeat laboris exhibere certamen, ob hoc debita nos ejusdem apostolicæ pastoralis compulit sollicitudinis cura, quæque ad stabilitatem piorum locorum promulgare et apostolicæ institutionis censura confirmare. Igitur quia postulasti a nobis quatenus, sancta Beneventanensis Ecclesia, cui, Deo favente, præes, privilegiis sanctæ sedis apostolicæ decoraretur, et antiquos terminos eidem concessos ab antecessoribus nostris pontificibus confirmaremus, piis tuis desideriis faventes, hac nostra auctoritate id quod exposcitur effectui mancipamus. Concedimus tibi tuæque sanctæ Beneventanensi Ecclesiæ quæcunque legaliter et rationabiliter antiquo jure tempore prædecessorum tuorum visa et possidere, id est Bivinum, Asculum, Larinum, Sipontum et ecclesiam S. Michaelis archangeli in monte Gargano, cum omnibus eorum pertinentiis, et omnia prædia cum ecclesiis, familiis utriusque sexus, et massis, cunctaque infra tuæ parochiæ loca ditionis antiquæ tuæ religioni successoribusque tuis concedimus dominanda, et legaliter atque canonicè disponenda cum omnibus suis pertinentiis, sive sint civitates, seu quæcunque castella possessa dudum ab antecessoribus tuis episcopis. Censentes siquidem insuper apostolica censura sub divini judicii obtestatione et validis, atque atrocioribus anathematis interdictionibus, ut nullus unquam alicujus dignitatis potestate præditus homo præsumat, sive sit illa magna, sive parva persona, aut Græcus, in prædicta tua S. Beneventanensis Ecclesia aliquam vim facere, vel de his quæ ei pertinere videntur quoquomodo auferre, aut alienare, vel ei imminuere terminos, sed nec quamlibet malitiam, aut jacturæ molestiam in eadem inferre quocunque tempore, nec licentia sit, ut dictum est ex eis, vel omnibus eidem pertinentibus cuiquam magnæ parvæque personæ auferre, ut profecto juxta id quod a nobis statutum est, eadem venerabilem S. Beneventanensis Ecclesia apostolicis constitutis, atque privilegiis consistens ornata, inconcusse dotata permaneat. Si quis autem (quod non optamus) nefario ausu hæc quæ a nobis ad laudem Dei pro stabilitate jam dictæ Ecclesiæ Beneventanæ statuta sunt refragare, aut in quoquam transgredi, sive Græcus sit, seu quicumque alter homo qui dominationem aut primatum habere voluerit, per se aut per alterum quemlibet hominem in præfatis ecclesiis sine voluntate et jussione Beneventani episcopi, et illi qui eos fortasse recipere præsumperint, omnes pariter sub eodem nostro apostolico et districto insolubili anathemate permaneant, et in nullam ecclesiam intrare præsumant, aut aliquod officium ecclesiasticum faciant. At vero qui pro intuitu observator et in omnibus extiterit custodiens hujus nostri constituti

ad cultum Dei respiciens, benedictionis gratiam a misericordissimo Domino Deo nostro multipliciter consequatur, et vitæ æternæ particeps effici mereatur.

Scriptum per manum Leonis scriniarii S. R. E. in mense Decembri indict. xv. Bene valet.

Dat. xviii Kal. Januarii per manum Marini episcopi, et summæ sedis apostolicæ bibliothecarii, Domino propitio pontificatus domini nostri Joannis summi pontificis et universalis XII papæ in sacratissima sede beati Petri apostoli xi, mense et indict. suprascripta xv (353).

V.

JOANNIS XII EPISTOLA AD HENRICUM ARCHIEPISCOPUM
TREVIRENSEM.

Fragmentum. — (Anno 957.)

Illi pallii usum concedit.

[Apud Gunther. *Cod. diplom. Rhen.-Mosell.* I, 127.]

JOANNES episcopus, servus servorum Dei, reverentissimo et charissimo fratri ENRICHIO sanctæ Trevirensis Ecclesiæ archiepiscopo vitæ tuæ tantummodo. Datum pridie Id. Febr. per manum Joannis bibliothecarii sanctæ sedis apostolicæ anno Deo propitio pontificatus domni Joannis summi pontificis et universalis XII papæ, in sacratissima sede beati Petri apostoli v..... domno piissimo..... Augusto Ottone a Deo coronato, magno imperatore anno primo, in mense Februario, indictione v.

VI.

BREVE RECORDATIONIS.

Qualiter Joannes XII papa Sublacenses, qui refractarii erant abbati monasterii Sublacensis, eique multa bona occuparant, repressit et omnia restituere coegit, anno 958.

[Apud Muratori, *Antiq. Ital.* VI, 203.]

Anno (fortasse tertio) domni Joannis papæ XII, mense Maio, indict. prima. Quia mens humana semper in laboribus esse dignoscitur, et animus uniuscujusque pro diversis curis seu sollicitudinibus huc atque illuc vagando discurrit, nec valet omnia explicare sermone, nec futura tenere memoria: idcirco Dei nutu prudentissimis viris ingenium litterarum repertum est, ut quod mente retinere nequimus, litteris exaremus. Propterea ego Leo abbas sancti Benedicti Sublacensis, qualiter domnus papa in nostro monasterio causa orationis venisset, reclamavimus super omnibus in supradicto Sublaco castello, et in nostris aliis partibus commorantibus de multis persecutionibus seu afflictionibus quas in nostro monasterio assidue committebant. Unde repente domnus papa pietate motus ac misericordia de eodem venerabili loco, et de cuncta nostra fraterna congregatione condolere cepit deque tantis injuriis quas passi sumus a diebus in quibus bonæ memoriæ domnus Albericus obiit

(353) Quod in hoc diplomate bis repetita inveniuntur illa verba, *sive Græcus sit*, eo est referendum quia tunc temporis Beneventana provincia assiduis premebatur Græcorum incursionibus, cumque se a solo patriarcha Constantinopolitano

A de hac vita. Tunc residente eodem summo pontifice in eodem venerabili monasterio cum venerabilibus episcopis, videlicet Marinus Polimartiensis Ecclesiæ, et bibliothecarius sanctæ sedis apostolicæ, Constantinus episcopus Portuensis, Joannes humilis episcopus sanctæ Tiburtinæ Ecclesiæ, seu Romanorum judicibus Georgius secundicerius sanctæ Romanæ Ecclesiæ, Leo protoscriniarius sanctæ sedis apostolicæ et alii plurimi. Et sic præcepit ut omnes adversarii ante suam præsentiam venirent. Qui dum ante domnum papam una nobiscum venirent, coerciti sunt nimium; et fecit ut omnia bona et casalia et fundora, quæ ibi singulatim memorantur, monasterio redderentur. Et præcepit abbati ut de hoc negotio breve recordationis faciens, a supradictis viris et aliis dignis viris subscribere ad rei sempiternam memoriam faceret.

VII.

BULLA JOANNIS PAPÆ XII AD LEONEM ABBATEM.

(Anno 938.)

Sublacensis monasterii bona et jura confirmat.

[Apud Muratori, *Antiq. Ital.* V, 461].

JOANNES episcopus, servus servorum Dei, LEONI venerabili presbytero ac monacho atque abbati venerabilis monasterii sancti Benedicti et sanctæ Scholasticæ, quod ponitur in Sublaco, sancteque suæ congregationi, successoribusque vestris in perpetuum.

Cum piæ desiderium voluntatis et laudandæ devotionis intentio apostolicis sint semper de his adjuvandis, quorum est sollicitudo adjuvanda, ut ea, quæ legaliter geruntur, æquitate et firmitate consistant, et nulla valeant refragatione perturbari, sed irrefragabili jure atque auctoritate debeant permanere; ob hoc apostolicis promulgatis sanctionibus propria unicuique, quæ rationi suppetunt, fas exigit possidenda confirmari. Et ideo, quoniam constat sanctitatem vestram plurima sanctorum loca acquisisse, et cuncta in honore et utilitate, vestrique venerabilis monasterii jure et ditione pertinere, et diversos agros una cum castellis et possessionibus, et famulorum multitudine, videmini habere; quæ omnia sub tuæ reverentiæ ditione, sanctæque tuæ congregationis, successorumque vestrorum servorum Domini, in perpetuum eadem loca venerabilia et agros seu massas et possessiones, cum omnibus originalibus famulis ibidem manentibus, cum colonis et colonabus, vel universis inibi pertinentibus, apostolicæ sedis privilegiis poposcitis confirmari detinenda. Scilicet castellum in integrum, quod vocatur Sublaco, sive quibus aliis vocabulis nuncupatur, una cum omnibus finibus, terminis, limitibusque suis, terris, casis, vineis, campis, pratis, pascuis, silvis, saleatis, arboribus pomiferis, fructiferis diversi generis,

anathemate feriri posse jactarent, et Romanus tamen pontifex ob eam, quam semper habuit in toto orbe Christiano, summam potestatem cum illa extensione etiam ad Græcos sua anathemata promulgabat.

puteis, fontibus, rivis aquę perennis ædificii parietinis, attiguis, adjunctis, adjacentibusque suis, cultum et incultum, vacuum et plenum, una cum colonis et colonabus utriusque sexus illi pertinentibus, simulque cum glandaticis, herbaticis, vel qualibet alia datione, quę ad castelli jus pertinet, et nostrę sanctę Romanę Ecclesię soliti sunt persolvere. Illud vobis pleniter cum omnibus suis ubique pertinentiis et adjacentiis perpetualiter ad usum et utilitatem sancti Benedicti cęnobii confirmamus, et roborabiliter stabilimus detinendum sine aliqua datione, una cum flumine, sicut incipit a Petra imperatoris recte in ponte Terraneo per venas incedendo usque in lacum, qui est sub ipso monasterio cum aquimolis suis, et deinde recte in Silicella et Saliceto, et per locum, ubi Mandra vocatur, cum aquimolis ibidem habentibus, et deinde per pontem descendentes in sancto Angelo, item in sancto Petro, et deinde in prata de Ajano. Similiter et aliam aquam, quę Cona vocatur, sita in ipso flumine; et deinde in aqua, quę Flumicello vocatur, una cum Augusta, et Bullica atque Timida, omnes decurrentes in supradicto fluvio, et usque in territorio sancti Cosmę; cum ripis et plagis omnibus prænominatis ab utraque parte in integrum pertinentibus; cum omnibus loci ipsius aquis, ubi aquimoli facti sunt, et facere poterit; sive ubicunque pisces capere potuerit in totis aquis supradictis. Necnon et ecclesiam sanctę Felicitatis sine aliqua datione vobis vestrisque successoribus perpetualiter concedimus detinendam in usum et salarium suprascripto vestro venerabili monasterio. Pari modo et massam, quę vocatur Lubenzana, et Intermarana in integrum cum fundis et canalibus, et omnibus casalibus suis, ubicunque ad ipsam massam pertinentibus: videlicet fundum Canterano, et Marano, Seminarum, atque Oricula, et Arsula, Bulsinianum, Toccanellum, Marcatellum, fundum Paternum, fundum Aprunio, fundum Arpellum, fundum Lenanu, fundum Tessine, montes qui vocantur Gemini, descendentes in Trellano, monte Gordiano, fundum Sassa et colle de Ferrari, et monasterellum, et alium monasterellum, Piscano, et Coloniam juxta sanctum Valerium ex duobus lateribus, et medietatem de ibice; fundum Miniano, fundum Castaniola, et Lorilliano, sancta Cecilia, fundum Boberanum, fundum quod vocatur Valle, cum ecclesia sancti Eleutherii, fundum quod vocatur Capramolente cum ecclesia sancti Anastasii; massam, quę vocatur Ampolloni, cum ecclesia sancti Martini; fundum Paternum, quod appellatur Pentima, fundum Bruvano, fundum Sancti Pamphili, fundum Danielli, fundum Merulana, fundum Paccano, fundum Tospoliano cum ecclesia sanctę Marię et sancti Lucentii; fundum sancti Cirici; fundum Cisca; fundum Romani cum ecclesia sancti Angeli et sancti Felicis, inter affines ab uno latere fluvium Tivertino, et a secundo latere Papi, et a tertio latere Arco Fulgurati, et descendente in monte, ubi sunt cypressi, veniente in monte, qui vocatur

A Bulturella, et recte per sancta Maria descendente in Piscano. Et cum omnibus ad suprascriptam massam in integrum pertinentibus. Simili modo fundum Galiscano in integrum cum ecclesia sancti Petri.

Necnon monasterium sanctę Barbarę et sancti Anastasii cum corticellis duabus, una ante se, et alia post se, cum casis et fundis atque casalibus suis, cum omnibus ad eas in integrum pertinentibus, positum intra civitate Tiburtina; atque medietatem de ecclesia sanctę Marię ibi in ipso, cum casis, vineis et terris et omnibus pertinentiis suis trans Tiberim juxta pontem Marmoręum, atque clusuram super se in integrum vinea, quę appellatur Valle Arcese, et clusuram super se in integrum vineatam, cum arboribus olivarum. Et ecclesiam sancti Sebastiani, et modicam vineam ante se cum oliveto, atque clusuram de vinea, quę ponitur subtus posterula Tiburtina juxta silice, qui vocatur Quarrati. Pari modo clausuram in integrum super se de vinea, quę vocatur Ortu Magno. Fundum Casaperta, clusurellam de vinea, quę vocatur Asorbo, portionem in Prato majore, quę fuit de Calvo episcopo; fundum Stafilanum in integrum, fundum Romaniano in integrum, fundum Patelini in integrum, fundum Ozano in integrum, fundum Criptule, fundum Panzi, fundum Diruti, fundum Agnaniolo, fundum Macroniano, fundum Semissano, fundum Paternum. Vallelonga fundum sanctę Marię in Pesile, fundum Donabelli, fundum Factoro, fundum Lucu, fundum Catacumba cum ecclesia sancti Laurentii, fundum Afri cum prænominatis fundis in integrum omnibus positis territorio Prenestino et Tubertino. Item clusuram de vinea, quę vocatur Ancarano, in integrum cum arboribus suprascriptis; terram et vineam quę appellatur Pentuma, quę fuit de Tetualdo presbytero; petias duas de vinea ad sanctum Laurentium in duobus locis: itemque fundum Porclanicum in integrum cum omnibus suis pertinentiis; fundum Otorano, fundum Arcerano, fundum Palasano, fundum Cesuline, fundum Olebano, fundum Campelione, fundum Ojano et Priano, fundum Cammerano, fundum Collemundum, Catilano, Cocubalo, Pacurano: ecclesiam sancti Angeli cum omnibus suis pertinentiis, positam in territorio Ferentinello minore; omnia territorio Campanino. Verum etiam fundum Falconiano cum ecclesia sancti Nicolai, fundum Fontiniano et Colle de Moręlli, fundum Toccanellum, fundum Capla, fundum Oraro fundum Gratuliano, fundum Cerviano, fundum Labezano, fundum Casanico, fundum Domum cum ecclesia sancti Petri; fundum Ponzia, fundum Pozzorosano cum vinea clausura super se, quę ponitur juxta Caranicę, et Vallem modiorum quatuor cum Castanieto suo juxta sanctum Petrum, cum terris, vineis et casis atque silvis per diversa loca territorio Aquilano positam. Itemque territorio Albanense fundum Sorano cum vineis seu terris et criptis, et ecclesia Sanctorum quatuor: fundum Silva Maggiore: portionem quę fuit de Flore episcopo-

po : petiam de vinea in Zizinni, seu et clusuram de vinea in integrum, quæ ponitur in fundo Cerasano. Necnon casinas duas ad pontem Salarum ; portionem de Palmi cum terris et hortis. Prata duo juxta Portam Majorem ; casalinas duas, unam in Pedica, quæ vocatur Burdunaria, et aliam in Campo Majore. Pari modo domoras in integrum cum cortis et hortis, et ecclesia sancti Theodori, positas infra civitatem Romæ juxta Porta Majore, sicut fuerunt de Floro episcopo. Similiter domoras, quæ fuerunt de Joanne et Stephano de Griphi, cum corte et pergule et hortulo juxta Formam Claudiam. Et vineam clusuratam in integrum cum arboribus pomiferis, cum criptis juxta viam, quæ ducit ad Jerusalem. Simili modo domum in integro cum corte et hortulo et vinea, et cum omnibus ad eam pertinentibus, positam Romæ Regione Septima, in qua domo est ecclesia sancti Viti. Necnon et vineam seu terram juxta Jerusalem. Item clusuram de vinea in integrum in Albanò in fundo Zizinni, petias sex ; atque domum in integrum cum hortulo, positum juxta sanctum Martinum. Similiter domum cum corte quæ ponitur in Sibura.

Pari modo et monasterium sancti Erasmi cum omnibus suis adjacentiis vel pertinentiis, sicut in vestro continetur præcepto : pariterque petias duas de vinea Inosti, una quidem in fundo Mauri, et alia in Calabriceto. Similiter pratum cultum et absolutum fundo Aguzanu. Quæ suprascripta cum omnibus fundis, seu casalibus, massis, ecclesiis, monasteriis, domibus, hortis, vineis, servis, et ancillis, colonis et colonabus, fluminibus et aquimolis, piscariis, sicut supra legitur, vel etiam in aliis partibus vel civitatibus, ubicunque vestrum venerabile monasterium tenere et possidere videtur per quodcunque instrumentum chartarum, tam per præcepti paginam, seu privilegii jura, necnon per commutationes seu donationes et omnia quæ fideles Christiani vestræ sanctæ congregationi pro suorum venia delictorum donaverunt, vel undecunque chartulis tam vetustis quamque etiam novis in vestro monasterio habere videmini, roborabiliter vobis vestrisque successoribus per hoc nostrum apostolicum præceptum confirmamus detinendum perpetualiter atque perenniter. Verumtamen confirmamus vobis casale unum in integrum, quod vocatur... juxta Quartum cum prato suo inter affines, a primo latere casale, quod vocatur Barbilianum, et ab alio latere fundum Munitula, saliente ab ipso prato per limites suos usque ad parietes desertas, quæ sunt ultra Formam, et exeunte in via Publica, et a tertio latere ipsa via Publica ; a quarto latere fundum, quod vocatur Decorita, aqua descendente per limites suos in formam Jovia, et exeunte per formam, et revertente per limitem juxta aquam usque ad prædictum

(354) Scribe *universalis XII Papæ* : neque enim Chronologicæ Notæ cum temporibus Joannis X Papæ alligari possunt. Ughellius tom. VIII Ital. Sacr. in archiepiscopis Beneventanis bullam refert ejusdem pontificis *Joannis XII*, datam *per manus Marini episcopi* (id est *Polimartiensis*) et

A fundum Barbilianum. Verum etiam fundum in integrum Sexto cum prato suo juxta rivum inter affines, ab uno latere via quæ perguit ad pontem Adenona, et ab alio latere via publica, et si qui alii affines sunt. Omnia vestris piis locis, et sanctæ nostræ Romanæ, cui, Domino auctore, deservimus, Ecclesiæ, inclinati precibus vestris, per hujus apostoli privilegii seriem suprascripta omnia immobilia loca cum omnibus eorum pertinentiis, ut supra legitur, a præsentis prima indictione et in perpetuum vobis vestrisque successoribus concedimus et confirmamus detinendum in usum et utilitatem ipsius venerabilis monasterii. Ita tamen, ut quotidianis diebus sacerdotes et monachi ipsius monasterii pro remedio animæ nostræ, nostrorumque successorum clament in eadem ecclesia centum *Kyrie eleison* et centum *Christe eleison*, et sacerdotes sacras oblationes in missarum solemnibus tribus vicibus per singulas hebdomadas pro absolutione nostræ animæ, nostrorumque successorum pontificum omnipotenti Deo offerant. Statuentes apostolica censura, sub divini judicii obtestationem et anathematis interdictum, ut nullus unquam nostrorum successorum pontificum, vel alia quælibet magna parvaque persona audeat vel præsumat de omnibus suprascriptis immobilibus locis cum omnibus illorum pertinentiis et adjacentiis, ut supra legitur, contra hoc nostrum pontificale privilegium agere vel alienare aut auferre præsumat ; sed potius firmum atque stabile perpetuis ac perennis temporibus, ita ut a nobis statuta sunt, decernimus permanendum. Si quis autem (quod non optamus) contra hoc nostrum apostolicum privilegium temptator exstiterit, et in quoquam contraire, et transgressor esse voluerit, sciat se auctoritate Dei omnipotentis, et Domini nostri, apostolorum principis, Petri, cujus licet immeriti, Domini tamen dignatione, gerimus vices, anathematis vinculo innodatum, et a regno Dei alienum. Qui vero pio intuitu verus custos et observator exstiterit hujus nostri apostolici privilegii, meritis atque precibus beati Petri apostolorum principis, et sancti Benedicti in æthereis arcibus præmia ac benedictionis gratiam atque misericordiam a justo judice Domino Deo nostro, vitamque æternam consequi mereatur.

D Scriptum per manum Leonis, scriniarii et notarii sanctæ summæ sedis apostolicæ in mense Maio, indictione supra jam dicta prima.

* Bene valete. *

Datum vi, idus Maii per manum Marini, sanctæ Polimartiensis Ecclesiæ episcopi et bibliothecarii summæ sedis apostolicæ, anno Deo propitio pontificatus Domini nostri Joannis summi pontificis et universalis X (354) Papæ in sacratissima sede beati summæ sedis apostolicæ bibliothecarii, anno Domini propitio (scribe Deo propitio) pontificatus domni nostri Joannis, etc. undecimo ; mense Decembri, indictione 15. Scribendum anno primo, si a Septembri indictio nova deducatur, aut anno secundo.

Petri apostoli tertio, in mense et indictione supra-scripta prima.

Accedat etiam ad majus Sublacensis cœnobii ornamentum nomine diploma, quod itidem in ejus tabulario asservatur.

VIII.

RESCRIPTUM JOANNIS PAPÆ XII PRO EXCOMMUNICATIONE ARTALDI RHEMENSIS, AMBLARDI LUGDUNENSIS ARCHIEPISCOPORUM, etc., OB S. SYMPHORIANI POSSESSIONUM INVASIONEM.

(Anno 958.)

Transmissio excommunicationis.

[Apud Mansi *Concil.* tom. XVIII, col. 450].

Anno incarnationis Dominicæ 959, indictione III, imperante Michaele imperatore Constantinopoli, domno autem Joanne apostolico Romæ præside, regnante vero Lothario Francorum rege, transmissa est hæc excommunicatio archiepiscopis Franciæ et Burgundiæ: Artaldo Rhemensis Ecclesiæ archiepiscopo et subjectis sibi episcopis, Amblardo Lugdunensis Ecclesiæ archiepiscopo, Rodmundo Edunensis Ecclesiæ episcopo, Achardo Lingonensis sedis episcopo, Frotgario Cabilonensis Ecclesiæ episcopo, Natrano Nivernensi episcopo, Richardo Antissiodorensi episcopo, de terra et alodo S. Faustii, et sanctæ Augustæ, et S. Symphoriani, quæ est in regione Provinciæ, in finibus loci qui vocatur Magna; quam tenet per potestatem Iuardus et socii ejus.

Excommunicatio.

Auctoritate Patris, et Filii, et Spiritus sancti, et ordine omnium sanctorum, et nostra communi excommunicatione alligamus et anathematizamus Iuardum et omnes socios ejus, qui tenent terram S. Symphoriani. Ut nullus eorum, postquam hoc audierit, ecclesiam non intret, missam non audiat, pacem cum Christiano non faciat: neque manducet, neque bibat, neque dormiat; et si infirmaverit, non visitetur; et si mortuus fuerit, non sepe-liatur, neque pro eo oretur, nisi ad emendationem et satisfactionem venerit.

De his terris S. Symphoriani quæ sitæ sunt in comitatibus Avenionense et Cavellico, tandem satisfecit Iuardus Girardo Augustodunensi episcopo (352). Feria III, XVII Kalendas Augusti, anno Domini 972, indictione XV, regnante quidem rege Gondrado. Rerum autem in Cavellicensi episcopatu sitarum restitutionem, Hugoni ecclesiæ S. Symphoriani Cavellicensis decano et clericis ejus factam, confirmavit Desiderius episcopus Cavellensis.

IX.

EPISTOLA JOANNIS PP. XII AD SANCTUM DUNSTANUM CANTUARIENSEM EPISCOPUM.

(Anno 960).

De concessione pallii.

[Apud Mansi *ubi supra*].

JOANNES episcopus, servus servorum Dei, confratri DUNSTANO Dorobernensis Ecclesiæ archiepiscopo,

vita perpetuæ permanendam in Christo salutem.

Si pastores ovium solem geluque pro gregis sui custodia die ac nocte ferre contenti sunt, et oculis conspiciunt vigilantibus ne aliqua ex ovibus aut errando pereat, aut labianta morsibus rapiatur, quanta cura quantoque sudore debemus esse pervigiles ob salutem animarum, qui dicimur pastores esse carum? Attendamus igitur nos officium exhibere erga custodiam ovium Dominicarum, ne quasilupo veniente territi fugiamus, ne in die divini examinis pro desideria nostra ante summum pastorem et negligentia vestra excruciemur, unde modo honoris reverentia in sublimiore arce cæteris dijudicamur. Primatum itaque tuum, in quo tibi ex more antecessorum tuorum vices apostolicæ sedis exercere convenit, ita tibi ad plenum confirmamus, sicut beatum Augustinum ejusque successores præfatæ Ecclesiæ pontifices habuisse dignoscitur.

Pallium vero fraternitati tuæ ex more ad missarum solemniam celebranda commendamus; quo tibi non aliter uti concedimus, quam eo usu quo antecessores nostri prodiderunt, ecclesiæ tuæ privilegiis in suo statu manentibus. Neque tua prudentia hoc incognitum habet, vel quicumque, quantum indumenti honor moderatione actuum tremendus erit. Honestati morum tuorum hæc ornamenta conveniunt, quatenus, Deo auctore, posses esse conspicuus, ita ut vita filiis tuis sit regula; et in illa, si qua fortitudo illis inest, dirigantur, dum in ea quæ imitentur aspiciant.

Et in fine epistolæ: Sancta Trinitas fraternitatem vestram gratiæ suæ protectione circumdet, atque ita in timoris sui viam te dirigat, ut post vitæ hujus amaritudinem ad æternam pervenire simul mereamur dulcedinem. Et hoc scriptum est per manum Leonis, scriniarii sedis apostolicæ, in mense Octobris, indictione quarta, die primo Kalend. Octob. anno duodecimo [sexto] summi pontificis Joannis.

X.

PRIVILEGIUM JOANNIS PAPÆ XII PRO MONASTERIO S. SALVATORIS FULDENSIS.

(Anno 961).

[Apud Dronke, *Cod. diplom. Fuld.*, p. 328].

JOANNES episcopus, servus servorum Dei, dilecto filio HATTONI venerando abbati venerabilis monasterii sancti Salvatoris Domini nostri Jesu Christi et sancti Bonifacii martyris Christi, quod situm est in loco Boconis super ripam fluminis Fuldæ, tibi successoribusque tuis abbatibus in perpetuum.

Quoniam semper sunt concedenda quæ rationalibus congruunt desideriis, oportet ut devotioni conditoris piæ constructionis auctoritas in privilegiis præstandis minime denegetur. Igitur quia postulasti a nobis quatenus præfatum monasterium sancti Salvatoris privilegii sedis apostolicæ infulis decoretur ut sub jurisdictione nostræ cui Deo auctore deservimus Ecclesiæ constitutum nullius alterius Ecclesiæ jurisdictionibus submittatur; idcirco piis desideriis favent

tes hæc nostra auctoritate id quod exposcitur effectui mancipamus. Et ideo omnem cujuslibet Ecclesiæ sacerdotem in præfato monasterio ditionem quamlibet habere aut auctoritatem præter sedem apostolicam prohibemus, ita ut nisi ab abbate monasterii fuerit invitatus, nec missarum ibidem solemnitatem quispiam præsumat omnino celebrare, ut profecto juxta id quod subjectum apostolicæ sedi firmitate privilegii consistit inconcusse dotatum permaneat locis et rebus, tam eis quas moderno tempore tenet vel possidet, quam quas futuris temporibus in jura ipsius venerabilis monasterii divina pietas augere voluerit ex donis et oblationibus decimisque fidelium absque ullius personæ contradictione firmitate perpetua perfruatur. Constituimus quoque per hujus decreti nostri paginam ut quicumque cujuslibet Ecclesiæ præsul vel quacunque dignitate persona hanc nostri privilegii chartam quam auctoritate principis apostolorum firmamus temerare tentaverit, anathema sit, et iram Dei incurrens a cœtu omnium sanctorum extorris existat, et nihilominus præfati monasterii dignitas a nobis indulta perpetualiter inviolata permaneat apostolica auctoritate subnixa.

Scriptum per manum Leonis, secundicerii sedis apostolicæ, in mense Decembrio, indictione quinta.

Datum IV Idus Decembris per manum Joannis episcopi et bibliothecarii sanctæ sedis apostolicæ, anno Deo propitio pontificatus domni Joannis summi pontificis et universalis papæ XII, in sacratissima sede beati Petri apostoli, in mense sexto indictione quinta.

XI.

JOANNIS PAPÆ XII PRIVILEGIUM PRO ECCLESIA SALZBURGENSI.

(Anno 962).

Ecclesiæ Salzburgensis privilegia et possessiones confirmat. Friderico archiepiscopo pallium, petente Ottone imperatore, concedit. Heraldum cæcæque dejectumque archiepiscopum, nisi procurare sacra desistat, anathematizatum iri denuntiat.

[Apogr. sæc. XII in tabulario Vindobonensi.—Apud Kleinmayern Nach. v. Iuv. Archang. 208].

Si sacerdotum, etc.

Data VII Idus Februarii per manum Andreæ, archiepiscopi sanctis sedis apostolicæ, etc.

XII.

EPISTOLA JOANNIS PAPÆ XII AD ARCHIEPISCOPOS, EPISCOPOS, ABBATES, CLERUM ET POPULUM GALLIÆ, GERMANIÆ ET BAVARIÆ.

(Anno 962).

Ob Ottone I imperatore rogatus decernit ut monasterium Magdeburgense in archiepiscopatum et Merseburgense in episcopatum Magdeburgensis Ecclesiæ suffraganeum commutetur.

[Apud Mabill. Acta SS., Sæc. V, p. 575].

JOANNES episcopus, servus servorum Dei, reverentissimis confratribus, archiepiscopis, episcopis, abbatibus, monachis, primatibus, omni clero et

A populo, in Gallia, Germania, Bavaria constitutis.

Quoties ad profectum novæ Christianitatis, concessionis firmitatisque privilegium a sancta Romana Ecclesia, cui Deo auctore deservimus, exposcitur, toties omni diligentia omnique amore imperfiri operæ pretium duximus; ne quod erga pia desideria propensius impendi convenit, callidi hostis invidia od desidiam indeficienter subripiat. Totis ergo viribus, charissimi fratres, certandum est, ut Christianitatem, quam Deus omnipotens per servos suos cælesti tropæo quotidie extendit et provehit, nostro quoque per eum adjutorio, in eodem solidetur et maneat. Nunc vero Dei operante clementia charissimus et Christianissimus filius noster Otto, devictis barbaris gentibus, Avaribus scilicet aliisque quamplurimis, ut ad defensionem sanctæ Dei Ecclesiæ triumphalem, victoriæ imperii culmen, per nos a beato Petro apostolorum principe susciperet coronam, summam et universalem, cui Deo præsidemus auctore, adiit sedem: quem paterno affectu suscipientes, ob defensionem sanctæ Dei Ecclesiæ in imperatorem cum beati Petri benedictione unximus. Cumque in ecclesia beati Petri apostoli de statu et regimine totius Christianitatis tractantes, quæ utilia sunt, utiliter secundum Deum tractarentur, præfatus piissimus imperator Otto, qualiter Sclavos, quos ipse devicit, in catholica fide noviter fundaverat, nostræ innotuit paternitati, deprecans et obnixè postulans, ne oves, quas ipse in Christo acquisierat, ob pastoris defectionem antiqui serpentis versutia dominaretur. Ad hanc itaque petitionem ascensum, fratres charissimi, merito præbuimus. Totis ergo medullis cordis, prout dignum est, ut novella hæc plantatio super verticem montis in petra, quæ Christus est, fundetur, intendamus: dabit vires qui neminem vult perire. Cujus annuente clementia volumus, et per hanc privilegii paginam jubemus, ut Magdeburgense monasterium in regno Saxonum juxta Albim constructum, quod prælibatus sanctissimus imperator ob novam Christianitatem construxit, quia vicinius id locorum gentibus est, in archiepiscopalem transferatur sedem, quæ per subditos suffraganeos totum Dei gregem regere et gubernare valeat. Volumus et per hanc privilegii paginam jubemus, ut Mersburgense monasterium, quod ipse piissimus imperator, quia Ungros prostravit, futurum Deo devovit, in episcopalem evehatur sedem, quæ Magdeburgensi sit subdita sedi; quia tot gentes sub uno pastore regi minime possunt. Volumus et per nostræ auctoritatis privilegium censemus, ut censum, et decimationem omnium gentium, quas idem piissimus imperator baptizavit, vel per eum suumque filium æquivocum regem successoresque eorum Deo annuente baptizandæ sunt, ipsi successoresque eorum potestatem habeant distribuendi, subdendi Magdeburgensi, Mersburgensi, vel cuique velint futuræ sedi. Volumus etiam, charissimi fratres, et ex beati Petri apostoli jussione

præcipimus et Moguntiensis, Treverensis, Coloniensis, Salzburgensis, Hammaburgensis archiepiscopales, Magedaburgensis monasterii in archiepiscopalem, et Mersburgensis translationem in episcopalem sedem totius cordis corporisque viribus consentanei fautores persistent. Cum vero Deus omnipotens per prætaxatum servum suum invictissimum imperatorem, suumque filium regem, successoresque eorum, vicinam Slavorum gentem ad cultum Christianæ fidei perduxerit, per eos in convenientibus locis secundum oportunitatem episcopatus constitui, et eidem per consentum prædictorum, et archiepiscopum successorumque eorum, ab archiepiscopo Magdaburgensi episcopos consecrari volumus suffraganeos. Sed tamen si præfati filii nostri piissimi imperatoris, sui que filii æquivoci regis successores eorum statuta frangere tentaverint, aut prædictarum ecclesiarum cæterarumque præsules successoresque eorum Magedaburgensi archiepiscopo suisque successoribus, adutores consentanei que non fuerint, anathematis mucrone feriantur, a summoque retributore damnationem sine fine recipiant. Omnipotens itaque Deus serenissimo imperatori Ottoni, suoque nato æquivoco regi spiritualibus filiis nostris longævam tribuat vitam; quatenus in hoc sæculo tranquille viventes, in futuro immarcessibilis gloriæ percipiant palmam. Scriptum per manum Leonis scriptarii sanctæ sedis apostolicæ in mense Februario, indict. 5. Data II Id. Februarii per manum Georgii secundicerii sanctæ sedis apostolicæ, anno Deo propitio pontificatus domni Joannis summi pontificis et universalis papæ VII, imperii domni piissimi Augusti Ottonis a Deo coronati magni imperatoris anno 1, in mense et indictione prædictis.

XIII.

EPISTOLA JOANNIS PAPÆ XII AD HENRICUM TREVIRENSEM
ARCHIEPISCOPUM.

Fragmentum. — (Anno 962.)

Illi usum pallii iterum concedit.

[Apud Gunther., *Cod. diplom. Rhen. — Mosell. I, 127.*]

JOANNES SERVUS SERVORUM Dei, charissimo ac reverentissimo HENRICO sanctæ Trevirensi Ecclesiæ archiepiscopo, diebus vitæ tuæ tantummodo.... Datum VI Idus Jan. per manum Leonis nomenclatoris sanctæ sedis apostolicæ, anno, Deo propitio, pontificatus domni Joannis summi pontificis et universalis XII papæ in sacratissima sede beati Petri apostoli secundo, in mense Januario, et indictione XV, anno incarnationis Domini 957.

XIV.

JOANNIS PAPÆ XII PRIVILEGIUM PRO MONASTERIO
SS. STEPHANI ET DIONYSII ET SYLVESTRI ROMANO.

(Anno 962.)

[Marini, *Papiri diplomatici I, 45.*]

JOANNES episcopus, servus servorum Dei, dilecto in Domino filio et a nobis constituto abbati THEO-

A FILACTO venerabili monaster... et Dionysii atque pontificis Sylvestri qui appellatur Cata Pauli quondam papæ successoribusque tuis abbatibus in perpetuum.

Convenit apostolico moderamini pia religione pollutibus benevola compassione succurrere et poscenti animi alacri devotione impertiri assensum. Ex hoc potissimum præmium apud conditorem omnium Domino veniam promeremur sive venerabilia loca sanctorum ordinata ad meliorem fuerint sine dubio statum perducta. Igitur quia tua religiositas apostolatui humiliter p.... quatenus concederemus et confirmarem vobis prænominatum monasterium cum Ecclesiis omnibus suis ædificiis et pertinentiis cum infra se, quamque etiam circa se, simulque montem in integro qui appellatur Augusto cum ecclesia sancti Angeli in caemine ipsius montis una cum vineis et terris circa eundem montem, et ecclesia sancti Nicolai integra cum omnibus suis pertinentiis, sicuti inferius affines signatur, ab uno latere via publica quæ ducit sub arcora et forma qui appellatur *virginis*, et a secundo latere ipsa forma virgini et monte qui dicitur Pinei, et a tertio latere muros civitatis Romæ et porta sancti Valentini, et a quarto latere dicto muro istius civitatis remeante usque in Posterula antiqua quæ olim cognominabatur sanctæ Agathæ; et via ab ipsa Posterula quæ pergit juxta supra scripta ecclesia et via publica quæ ducit sub arcora sita namque Roma Regio quinta. Itemque et trans prædicta forma et terræ cum ædificiis earum sicuti eadem monasterium detinere videntur cum terra infra se Archiones subtus vinea de Joannis olim magni.... episcopi.... Rerumque Columna majore marmorea in integra quæ dicitur Antonino sculpta ut videtur esse per omnia cum ecclesia sancti Andreæ ad pedes, et terra in circuitu suo sicuti undique a Publica via circumdata esse videntur infra hanc civitatem Romam constructa. Itemque et duæ ecclesiæ una majore et alia minore quæ dicitur sancta Maria, namque sitæ ante portam supra scripti monasterii; et ecclesia sancti Hypoliti cum sua pertinentia quæ est foris supra scripta forma cum ecclesia sancti Anastasii cum puteo post se cum sua pertinentia; et ecclesia sancti Stephani qui dicitur a Campo; et ecclesia sanctæ Mariæ quæ ubi dicitur Arciones; et ecclesia sancti Joannis quæ ponitur in Pinea cum sua pertinentia. Necnon confirmamus vobis monasterium in integrum sancti Valentini cum omnibus suis ædificiis et adjacentiis suis ubique rejacere videtur ejus pertinentiis sita foris porta item quæ dicitur sancti Valentini juris supra scripti venerabilis monasterii. Verum etiam et confirmamus vobis pontem Milvium in integrum cum omnibus ejus ingressu et egressu, dationem vel tributum. Pari modo et terram sementariciam sitam foris portam sancti Valentini juxta muros hujus civitatis Romæ manulæva inter affines a primo latere Fossatum quod est carbonaria inter ipsum murum, et

eadem terra extenderet usque in fluvium Tiberim; et a secundo latere ipsum fluvium et a tertio latere via publica quæ ducit et reducit ad sanctum Valentinum, et a quarto latere..... juris sanctæ Romanæ Ecclesiæ. In monte et alia terra sementaricia cum ortalibus suis in ingressu cum omnibus ad eum pertinentem posit. Ibi ipso manu dextera euntes ad sanctum Valentinum cum arco majore infra eadem terra quæ appellatur Passaranum et ortum piscium in integrum inter affines a primo latere jam dicta via Publica, et a secundo latere fontana aquæ vivæ communalis inter supra scriptum monasterium et Gregorium Mansonario scholæ confessionis beati Petri apostoli, et exinde recte ducente usque in caput de pariete antiqua, et a tertio latere terra de venerabili monasterio sancti Ciriaci qui ponitur via Lata et recte per limite ducente (sic) sursum per Planum Montis qui dicitur Bossetulo et exit in via Flaminea. Nempe et confirmamus vobis cassale in integrum qui, dicitur Girulo cum diversis arboribus suis, cum omnibus ad eum pertinentibus, sicut vobis per scripturarum seriem pertinere videtur positum foris portam sancti Valentini milliario ab urbe Roma plus minus unius inter affines ab uno latere via publica quæ est silice antiqua qui descendit usque in Sanguinaria, et a secundo latere Formello aquæ vivæ qui exit sub monte istius Girulo seu prato de supra scripto sancto Ciriaco, et a tertio mou.... præd. Monasterium sancti Valentini, seu terra sementaricia juris vestri monasterii quam detinent hæredes Romani a campo Martio a quarto latere. Itemque confirmamus vobis casale unum in integrum qui appellatur Pelajolo cum terris suis sationalibus, campis, pratis, pascuis, mont. in quo est ecclesia sancti Sylvestri in desertis posita, et cum omnibus generaliter ad eum et in integro pertinentibus, sicuti olim in supra scripto venerabili monasterio in commutationem dedit per commutationis chartulam Albericus quondam Romanorum senator in qua et ille cum suis fratribus.... manibus subscripserunt, videlicet Constantius nobilis vir, Sergius sanctæ Nepesinæ Ecclesiæ episcopus, cum Berta et alia Berta propter vallem sancti Viti quem in venerabili monasterio fuit posit. foris portam Salariam milliario... tertio juxta fluvium Tiberis inter affines ab uno latere fundum Gorgini, et a secundo latere ipsum fluvium Tiberis seu terra ubi nunc sunt vineæ cum prato suo de venerabili monasterio sancti Bazilii sit. in Scala mortuorum cum alia terra. Item cum prato suo de venerabili monasterio sanctæ.... terram cum prato suo de Gregorio a Capo Marzo; a tertio latere fundum ad quinque columnas, et qui dicitur Molario, et a quarto latere etiam confirmamus casale in integrum qui dicitur Gallorum et Balleolum et Pacianum sive quibus aliis vocabulis vocabantur aut ab origine fuerint sicut olim.... per donationis chartulam in supra scripto vestro obtuli monasterio cum terris stationabilibus, cryptis arenariis, campis, pascuis, pratis, ædificiis parietinis adventus, adjacen-

tibusque suis montibus, planitiis, puteis, fontibus cultum et incultum, omnibusque ad eum pertinentibus situm foris.... ab ipso ponte plus minus unius. Inter affines ab uno latere casale quod fuit quondam Rose superinstante et a secundo latere pariete antiqua, et terra quæ olim fuit quondam Azzonis sacella filii qui nunc detinet Elpizo nobili viro, et a tertio latere terra Stephani de Teodoro.... latere crypta quæ dicitur Serpentarico cum alia terra vacante juxta se juris monasterii sancti Viti. Namque et alia terra sationales petias duas in integras ibi ipso positas juxta ipsum casale supra scripta crypta de ista parte ipsius cryptæ juris monasterii sancti Viti. Pari modo et foris.... Nument.... casale in integrum quod appellatur Lampati cum omnibus ad eum pertinentibus. Pari modo confirmamus vobis casale uno in integro quod dicitur Aguziano qui ponitur foris pontem Matra, præterea et confirmamus vobis fundora tres in integro unum qui dicitur ponte de Nono *ab intra* ipso ponte cum diversis terris sationalibus arboribus suis sive cryptæ arenariis cum parietinis desertis Sinino opere coopertæ, cultum et incultum, et cum omnibus ad eum pertinentibus posit. ponte supra script. Joannis, qui dicitur via Latina nuncupatur milliario ab urbe Romæ plus minus nono. Inter affines a primo latere supra scripta forma aquæductionis quæ dicitur Claudia et præd. ponte qui dicitur Nono; et a secundo latere jam præfata forma qui dicitur Ebeberatorium, et a tertio latere corte de Morene, et a quarto latere limite qui dicitur justa crypta, qui dicitur Ardenda juris sanctæ Romanæ Ecclesiæ. Itemque et alium fundum qui dicitur Dominicalia in quo est ecclesia deserta cum hortis et parietinis suis, cultum et incultum, omnibusque ad eum pertinentibus situm supra scripta via Latina juxta ipsum prænominatum fundum qui dicitur ponte de Nono. Inter affines ab uno latere ipsum fundum et a secundo latere rivo cum aqua decurrit qui appellatur Papatu, et a tertio latere via publica cum silice antiqua et a quarto latere forma majore et fundum qui appellatur septem Vassi cum ejusdem pertinentia, etiam et fundum alium in integrum qui vocatur.... nos cum diversis locis et vocabulis, videlicet valle Manciarria, casa pretiosa, monte qui dicitur Paupelli et campo qui dicitur Albanensis, vel si quis nuncupantur cum terris et sationibus suis. Silvis et diversis arboribus suis, aquimolis molentibus, sive ecclesiam desertam quæ dicitur sancti Petri positam jam de via Latino milliario ab urbe Roma plus minus decem, ab uno latere terra sementaricia ubi olim fuerunt prata qui vocantur Pauli, a secundo latere fundum Civitella, a tertio latere via Publica qui descendit ubi dicitur cella sancti Petri, et a quarto latere ecclesiam deserta quæ appellatur sanctæ Mariæ in diaconia et exinde descendit per Fossatum usque in suprascripta forma majore, vel si quis aliis vocabulis nuncupantur juris venerabilis monasterii sanctorum apostolorum

Andreæ et Bartholomæi qui appellatur Honorii. Imo et ecclesia una in integra qui dicitur sancti Angeli cum vineis et terris circa seposita territorio Albanensi milliario ab urbe Roma plus minus... in monte qui dicitur Crescentuli, simulque vineæ in integro cum introitu suo atque redimine ad calcatorio suo posit, territorio Albanensi, in loco qui vocatur Cassa nova. Item vineæ petiæ quatuor in integre cum redimine et calcatorio suo in introitu suo ejusdem territorio in loco qui vocatur Jusi, atque vinea cum redimine ac calcatorio suo cum introitu suo a territorio Arciense, posit. in loco qui vocatur Cucurti. Etiam concedimus vobis casale qui appellatur Zinziomi cum ecclesia sanctæ Mariæ, vineis, terris, seu aquimolum, et scriptis sicuti manibus vestris detinetis jam d. territorio Albanens., positum milliario ab urbe Roma plus minus tertio decimo... etiam duæ petiæ vinearum in loco qui vocatur Honorii, territorio Arciens. Nempe et in suprascripto territorio Arciense in loco qui vocatur. . um in pede silice majori (*sic*) juris venerabilis diaconie sanctæ Mariæ quæ appellatur Cosmedi. Pari modo concedimus, ac confirmamus vobis medietatem in integrum de uno filo saline in loco qui vocatur Fossatum majore, sicuti vobis per scripturarum seriem evenit ab hæred. quondam domino qui dicitur Cacoimbucte. Similiter et alium unum flum in integrum qui appellatur sancti Sylvestri in loco Campo majore juris ejusdem præfati vestri monasterii. Etiam confirmamus vobis aquimolum duo molentes in integros in fluvium Tiberis, juxta schola Frisorum posit., sicuti vobis ejusdem aquimolo... quondam Alto Amaro, atque alium aquimolum molentem unum in integrum cum ligamentorio et introitu suo et cum omni conzatura sua et omnibus ad eum pertinente, sicuti manibus vestris detinetis, vel secuti a predecessore nostro papa Agapiti sanctissimi... per sui privilegii pagina vobis concessit atque confirmavit, in suprascripto fluvio Tiberis ante clavaca, cum aqua post se ad alium aquimolum faciendum, inter affines ab uno latere aquimolum sanctæ Mariæ in Capitolio et aquimolum Leonis protoseminarii, et a secundo latere medietas ipsius fluminis, et a tertio latere aquimolum Theofilacti qui vocatur Numenculario, et aquimolum de monasterio sancti Ciriaci qui est in via Lata, et a quarto latere via Publica juris cui existens, nempe et monasterium in integrum qui vocatur sancti Terentiani cum omnibus subscriptis cellis suis, videlicet sancti Stephani atque sanctæ Mariæ, sive cella sancti Benedicti, et sancti Sylvestri, et sancti Val. vel cum omnibus eorum pertinentiis situm territorio Polimarciense, juris ven. monasterii sancti Christi martyris Laurentii, Præsertim dum sanctorum suffragia Cristo noctis opere convalescit nisus fuerit (*sic*). Igitur quia petiit a nobis tua religiositas quatenus confirmarem vobis in honorem Dei se Salvatoris Domini nostri Jesu Christi *Curtiani* cum omnibus suis pertinentiis, et reddimus suprascripto monasterio massa qui vocatur Ortana, sive quo alio

A vocabulo nuncupatur, inter binos annos a nobis jam d. monasterio subtractus esse (*sic*) cognovimus. Nam qui se misericordia... inopiaque ipsius ven. monasterii percogitantes omnipotentis Dei amore animæque mercede, nec non pro monachorum fratrum subsidia (*sic*) reddimus atque confirmamus vobis, vestris successoribus in perpetuum præd. massam in integrum, una cum suis casalibus, scilicet Mojana, Tojana, Ociana, Antiquina... Suranco, Betruano, casale Pingiano, Terenzano, Centum cellæ, Coriliano (*al.* Catiliano *vel* Camilliano), Pòzanelle, Cenbriano, Collicello, Julianello, Sepuliano, puteum, de casale Fuficanum cum rivis et aquis, et cum casis, vineis et terris et silvis, campis... pascuis, salectis, arboribus pomiferis et infructiferis, puteis, fontibus, rivis aquæ perennis, ædificiis parietinis antiquis adjacentibusque suis, cultum vel incultum cum aquimolis suis, nec non et cum colonos et colonas (*sic*), masculis et feminis omnibusque ad eandem massam qui vocatur Ortana, sive quo alio vocabulo nuncupantur, generaliter et in integro pertinentibus; pariterque concedimus atque confirmamus vobis ecclesiam unam in integram cognomento sancti Juvenalis, cum terris, silvis, atque olivetis, universis arboribus, cultum vel incultum, omnia sita suprascripto territorio Ortano milliario ab urbe Roma plus minus quinquagesimo. Iterum stabilimus vobis infra scriptam civitatem Ortanam casis ad suprascriptam ecclesiam sancti Juvenalis pertinentem, et omnibus immobilibus locis quæ juris suprascripti ven. monasterii pertinuit, tam infra Ortana civitate quamque etiam ubique in ejus territorio de foris sunt positæ. Itemque confirmamus vobis Paternum in integrum cum omni sua pertinentia, cum casis, vineis et terris silvis, pratis, salectis, et cum omnibus ad eum generaliter et integre pertinentibus tam infra se quam etiam de foris, posit, infrascripto territorio Ortano; affines ejus ab uno lætere caselle, et a secundo latere fluvium decurrente (*sic*), et a tertio latere Coreliano, et a quarto latere casele juris Pinatorum et Septiniano. Iterumque etiam stabilimus vobis omnibus immobilibus locis quæ jus suprascripti vestri monasterii pertin. infra civitatem Gallesana, et in ejus ubique territorio sive in his trium fundorum qui appellantur Cazanum, Pusiniam et Cesa Narniense. Verum etiam et massa quæ vocatur Preciliano vobis concedimus cum omnibus ad eam generaliter pertinentibus, sita territorio Savinensi, juris sanctæ Romanæ Ecclesiæ, inter affines ab uno latere massa quæ vocatur Paura, et a secundo latere rivo de Utriculo qui vocatur Butino, a tertio latere res monasterii sanctæ Mariæ, et a quarto latere res monasterii sancti Salvatoris. Verum etiam et confirmamus vobis res quæ jurisdictionem et juste a vestro monasterio pertinente (*sic*) in territorio Nepetimo, et Casa mala, quæ est fundi qui vocatur Casa nova et Bobarica atque Boltejano, una cum servis et ancillis, ibidem residentibus ad eandem jam di. vestro monasterio pertinentibus. Nec

non et confirmamus vobis ea quæ per scripturam seriem ejusdem monasterii jam d. territorio Ab Alto quondam Amaro vobis pertinuit. Itemque confirmamus casale integrum qui vocatur Paccianum, cum omnibus ad eam pertinentibus, posit. territorio Sutrino seu cella sancti Georgii cum ad se pertinentibus in suprascripto territorio Sutrino. Simulque et omnes res confirmamus vobis qui jus et rationem suprascripti vestri monasterii pertinet in toto territorio Collinense, et in loco qui vocatur Vallis et Tintorissi, in monte qui vocatur de Arca, sive in sancto Cassano et in Curte, atque in Baccaricio, cum vineis et terris sationalibus, silvis cum pantano suo majore, cum casis et colonis et colonabus suis ubique commorantibus ad ipsum præd. vestrum monasterium pertinentem omnia B suprascript. immobilium locorum juris sancte nostræ Romanæ Ecclesiæ et suprascript. monasterium vel aliorum piorum locorum cujuscunque existunt. Inclinati precibus vestris... succ... animabus intercessione pro inviolabili confirmatione et stabilitate monasterii suprascripti, per hujus in perpetuum præceptum seriem suprascriptæ massæ in integre qui vocatur Ortana, cum vineis seu terris, casalinis atque aquimolis, et universis colonis colonabus, filiis, filiabus eorum ibidem residentibus, cum ecclesia integra sancti Juvenalis juxta eadem posit., nec non et prænominate Paterno in integro et cum omnibus ad eum pertinentiis ut superius leguntur a præsentis quinta ind. in perpetuum. Concedimus atque confirmamus vobis, vestro suprascripto monasterio inconvulse detinendum omne C quod qua indiget melioratione seu defensione indifferenter vos sine dubio procurantes efficiatur ea prorsus ratione ut nec licentia sit cuique comiti aut castaldo, vel aliæ cuilibet magnæ parvæque personæ de suprascriptæ massæ aut Ecclesiæ pertinente, vel de familiis ibidem pertinentibus vel residentibus in quoquam diminuire vel alienare vel aliqua chartula contra eodem ven. monasterium litigandum demonstrare, alioquin si quispiam nostro subgessit apostolatui et de præd. massæ pertinent. aut de suprascript. ecclesiæ præceptum a nobis factum contra idem monasterium per eum litigare voluerit, inanem et vacuum facimus permanere eoque injuste et contra legem contractum D est. Statuentes apostolica censura sub divino judicio (sic) obtestatione auctoritate beati Petri principis anathematis interdictum ut nulli unquam nostrorum successores (sic) pontificum, vel aliæ cuilibet ut posse relatam est, magnæque personæ in ipsæ prænominate massæ seu ecclesiæ aut vineis, terris, vel omnia ejus pertinentia aliqua (sic) vim facere audeat, se potius aut propria utilitate et usu in præfatum monasterium pro sustentatione et alimoniis fratrum monachorum ibidem commorantibus (sic) perpetuis maneat temporibus. Si quis autem temerario ausu contra nostrum hujusmodi apostolicum confirmationis præceptum a nobis promulgatum contemnere præsumpserit, sciat se domni nostri apostolorum principis Petri anathematis vinculo

A innodatum, atque a regno Dei alienum et cum diabolo et ejus atrocissimis pompis, sive cum Juda traditore Jesu Christi in æternum igne concrematum, simulque et voragine tartareoque chaos demersus cum impiis deficient. Qui vero pio intuitu custodes et obediens, atque observatores hujus salutiferi præcepti confirmationis nostræ steterit, benedictionem et gratiam cœlestis retributionis, æternaque gaudia sub justo judice Domino Deo nostro consequi mereatur.

Scriptum per manum Leonis scriniarii sanctæ Romanæ Ecclesiæ in mense Martii, et indict. suprascripta quinta. Bene valete. † Datum octavo die Martii per manus Joannis episcopi et bibliothecarii sanctæ sedis apostolicæ, anno Deo propitio pontificatus domni nostri Joannis summi pontificis et universalis duodecimi papæ in sacratissima sede beati Petri apostoli septimo.

Ego Cirinus sanctæ Romanæ Ecclesiæ scriniarius, sicut inveni in carticineo privilegio Joannis episcopi nihil minui vel addidi, ita scripsi et fideliter exemplavi: Deo gratias.

Ego Joannes Laurentii Angeli de Urbe auctoritate sanctæ Romanæ præfecturæ notarius, rogatus a religiosa et honesta muliere domina Jacoba de Comite, abbatissa monasterii sancti Silvestri de Capite, prout inveni in præd. sumpto seu exemplo scripto per Cirinum quondam sanctæ Romanæ Ecclesiæ scriniarium, prædict. de carticineo privilegio fideliter sumpto ut apparet de eo quod percipere potui, fideliter exemplavi, et in publicam formam redegi ex ipso exemplo quod apparet in Lietera Limentana (li. Littero Beneventana), coram viris litteratis, et specialiter venerabili viro domino Joanne episcopo Nepesino domni pp. in Urbe vicurio generali, et coram Joanne Omiasancti, Joanne Laurentii, Petro Laurentii, Jacobo Nicholai, Omiasancti, et Francisco Laurentii Mancini notariis testibus rogatis auscultantibus videlicet, nisi forte littera vel syllaba per errorem non.... quod veritatem dicti instrumenti mutare posset, et fideliter in publicam formam redegi, rogatus sub anno Domini millesimo trecentesimo octavo decimo, pontificatus domni Joannis vicesimi secundi papæ, ind. prima, mensis Aprilis die 26.

XV.

JOANNIS PAPÆ XII PRIVILEGIUM PRO MONASTERIO S. PETRI BIVORENSI

(Anno 963.)

[Origin. Guelf. IV, 556.]

Monasterium SS. Petri, Joannes, Viti, Stephani et Agathæ Bivorense, a Billingo comite conditum, unius sedis apostolicæ jurisdictioni subjicit, bonaque ejus confirmat, ea lege « ut sibi suisque successoribus singulis quibusque indictionibus pensi nomine rationabiliter una libra argenti super altare S. Petri conferatur. »

Cum omnes apostolicæ, etc.

XVI.

JOANNIS PAPÆ XII RESCRIPTUM AD EPISCOPOS SYNODI
ROMANÆ.

(Anno 963).

[Pertz. *Monum. Germ. Leg.* II, 30].

Nos audivimus dicere quia vos vultis alium papam facere; si hoc facitis, excommunico vos de Deo omnipotenti, ut non habeatis licentiam nullum ordinare et missam celebrare.

DUBIA

XVII.

JOANNIS PAPÆ XII EPISTOLA AD JOANNEM ARCHIPRESBYTERUM, JOANNEM SECUNDUM ET JOANNEM TERTIUM PRESBYTEROS.

(Anno 957).

[Marini, *Diplom. Pontif.*, 65].

JOANNES episcopus, servus servorum Dei, dilectis in Christo filiis JOANNI religioso archipresbytero, et JOANNI secundo, atque JOANNI tertio religiosis presbyteris atque ejus confratribus vestrisque successoribus in perpetuum.

Convenit apostolico moderamini pia religione pollentibus benevola compassione succurrere et petentium animis desiderabilem impertiri assensum. Tunc enim potissimum præmium apud omnium auctorem reponitur Deum quando venerabilia loca opportune ordinata ad meliorem fuerint sine dubio statum perducta. Igitur quia postulastis a nobis quatenus concederemus et confirmarem vobis vestrique successoribus ecclesiam sancti Christi martyris Triphonis esse tutam et liberam ab omni conditione cum omnibus quæ ad eam pertinent; quæ per Crescentium nobilissimum Romanæ urbis præfectum, seu per cæteros ejusdem ecclesiæ vicinos a noviter est constructa. Si quidem per interventionem superscripti filii nostri Crescentii gloriosissimi præfati jam dictam ecclesiam confirmamus vobis vestrisque successoribus per hoc nostræ auctoritatis privilegium, ita ut perpetualiter in ea permaneatis, atque perenniter laudes æterno Deo referatis, a presenti quinta indictione vobis vestrisque successoribus concedimus detinendam. In die enim sacræ dedicationis ejusdem ecclesiæ, cum sanctissimum corpus beati Tryphonis martyris propriis nostris manibus ibidem reconderemus, promulgatum est a nobis ut quemadmodum reliquæ catholicæ Ecclesiæ infra Romanam urbem honorabiles existunt, similiter et ipsa consistat. Dignum namque est ut sancto martyri Tryphoni cum summa devotione famulemur, et ecclesia quæ sub ejus nomine omnipotenti Deo et attributa a nobis et a nostris successoribus debitum honorem recipiat, atque in indicta ibi processione vel satione nostri sacri palatii scholæ cantorum conveniat. Ipse enim præcellentissimus martyr obtulit corpus suum propter Deum ad diversa supplicia, ideo promeruit coronam cælestis

A regni. Quod si conspexerit nos devotos erga suum servitium, per illius interventionem promerebimus evadere gehennale supplicium. Non enim parvi pretii opus sibi reservat præcipue cum azylum illius, quod usque hactenus exstitit breve, a fundamento est præclaro opere constructum, et in altitudinem elevatum atque in latitudinem extensum. Et quod antea videbatur strictum, et obscenum, nunc divina præeunte clementia conspicitur clarum et pulchrum. Sicut enim eundem azylum ad honorificentiam omnipotentis Dei et pretiosissimi Tryphonis martyris est peractum, ita optima domicilia et bene decorata invenient omnes in cælesti patria, qui in illius erectione prodesse studuerunt. Gaudet enim ipse eminentissimus martyr cum Christo, gaudebunt et omnes illius servitores qui grata illi impendunt servitia. Sicut enim quotidie in nobis accrescunt nostri Redemptoris beneficia, ita erga ipsius ecclesiam a nobis plurima debent fieri obsequia. Glorificetur quoque Deus per nos famulos in ea ut sanctus martyr, pro cuius amore est constructa, sibi subjectos famulos Deum laudantium ad æternam perducatur gloriam. Pariter confirmamus vobis et vestræ jam dictæ Ecclesiæ sancti Tryphonis oratorium quod ædificatum est in honore sancti Stephani protomartyris, cum libris et ornamentis ipsius oratorii et porticale juxta se et terra vacante ad tumulandum in circuitu suo. Item confirmamus vobis totam pusterulam quæ vocatur a Pila, cum ipsa pila quæ sita est infra flumen Tiberis in ipsa pusterula, cum aqua ad aquimolum construendum et cum ripa ipsius pusterulæ atque percipiatis inde ripaticum a pusterula sanctæ Lucie usque ad pusterulam sancti Martini, et cum omnibus ad ipsum oratorium pertinentibus. Possessionem in regione Campomartis juxta eandem pusterulam quæ a pila, et inter affines a primo latere et ipsa pusterula, a secundo latere est alveus fluminis, a tertio latere murus civitatis et domus Joannis mansionarii, a quarto latere est via publica, sicut supra scriptus Crescentius nobilissimus urbis præfectus dictum oratorium sancti protomartyris Stephani a pila per donationis cartulam vobis et supra scriptæ ecclesiæ donavit atque concessit, sic eum tutum et liberum ab omni conditione aliarum ecclesiarum tam temporalibus quam etiam spiritualibus rebus cum tota parochia sua et omnibus suis tenementis et pertinentiis, sicut supra dictum est, vobis et vestræ ecclesiæ concedimus et confirmamus in perpetuum. Nostrum etiam successorum pontificum quicumque vice beati Petri apostolorum principis fungi meruerit volumus atque per apostolicam auctoritatem jubemus, ut nulla occasione vel dolo hoc privilegium nostræ concessionis et confirmationis immutetur, aut aliquo modo violetur. Si quis autem, quod non credimus, temerarius extiterit contra hoc nostrum apostolicum privilegium venire aut in quoquam disrumpere præsumpserit, et superius a nobis statutum est ita permanere non dimiserit, sciat se, nisi resipiscat,

auctoritate Dei omnipotentis et beatorum Petri et Pauli ac nostra cujus fungimur vicariatione anathematis vinculo esse innodatum, et a regno Dei alienum, cum diabolo et ejus atrocissimis pompis atque Juda traditore Domini nostri Jesu Christi æterni supplicii incendio concremandum. Qui vero pio intuitu custos et observator exstiterit hujus nostræ apostolicæ constitutionis privilegii, benedictionis gratiam a justo iudice Domino Deo et Salvatore nostro Jesu Christo, et a sancta genitrice ejus virgine Maria, vitamque æternam cum omnibus sanctis et electis Dei consequi mereatur in sæcula sæculorum. Amen.

XVIII.

BULLA JOANNIS PAPÆ XII PRO MONASTERIO VULTURNENSI S. VINCENTII.

(Anno 962).

[Apud Muratori. *Rer. Ital. Script.* I, II, 447].

JOANNES episcopus, servus servorum Dei, PAULO venerabili abbati, et monasterio sancti Vincentii martyris Christi situm super fontem Vulturini fluminis, partibus Samniæ, territorio Beneventano, et per te in eodem venerabili monasterio tuis successoribus regulariter promovendis in perpetuum.

Cum magna nobis sollicitudine cura insistit pro universis Dei ecclesiis ac piis locis vigilandum, ne aliquam necessitatis jacturam sustineant, sed magis propria utilitate stipendia consequantur, ideo convenit nos pastoralis tota mentis integritate eorumdem venerabilium locorum maxime stabilitatis integritatem procurare, et sedule eorum utilitati subsidia conferre, ut Deo nostro omnipotenti id quod pro ejus sancti nominis honore, etiam ad laudem atque gloriam ejus divinæ majestatis venerabilibus collatum est locis, sit acceptabile nobis, quod ad ejus locum plenissima misericordia dignum hujusmodi pii operis in sidereis confertu actibus remuneratio. Igitur, quia petistis a nobis quatenus monasterium beati Vincentii martyris situm supra fluvium Vulturinum, territorio Beneventano, partibus Samniæ una cum pertinentiis suis et monasteriis, videlicet monasterium beati Petri apostoli situm juxta fluvium Sabbati, territorio jam dicto Beneventano; sed et monasterium sanctæ Dei genitricis Mariæ in loco Sano; item monasterium Salvaloris Domini nostri Jesu Christi, quod positum est in Alife; necnon et monasterium in honore sanctæ Mariæ ædificatum videlicet in territorio Marsicano, loco Apinianici. Porro monasterium sancti Mauri infra comitatum Atinensem quam et aliud monasterium sanctæ Dei genitricis Mariæ situm in territorio Pennense in loco, qui dicitur Marano; necnon et monasterium aliud consecratum in honore sanctæ Dei genitricis Mariæ, loco qui dicitur Duas Basilicas; quam una cum aliis monasteriis et cellis, massis, et casis, casilibus, cum servis, et ancillis utriusque sexus ibidem residentibus, cum omnia et in omnibus suis pertinentiis, tibi, aliisque successoribus abbatibus, qui ibidem in tempore fuerint, conce-

damus, ut sub jurisdictione sanctæ nostræ, cui Deo auctore deservimus, ecclesiæ, vobis detinendum, nullius alterius ecclesiæ jurisdictionibus submittatur. Pro qua re piis desideriis faventes, hac nostra auctoritate, quod exposcitis mancipamus Et ideo concedimus vobis, vestrisque successoribus abbatibus licentiam apostolicæ sedis nostræ, ut quamlibet Christianitatem indigentibus in præfato venerabili monasterio, qualis episcopus vobis ad invitandum ire volueritis, habendi potestatem omnimodo concedimus, ad ecclesias consecrandas, et similiter ordinationem de subdiaconibus et diaconibus per tempora faciendam, et de omni gradu ecclesiastico ibidem in tempora implendum. Protestamur etiam, ut nullus episcopus exinde debeat subdiaconem ad suam synodum provocare, nisi sua fuerit propria voluntas aut abbatem, vel monachum nullo modo judicare, vel excommunicare. Volamus etiam et apostolicam injungimus auctoritatem vobis vestrisque successoribus abbatibus, qui ibidem in tempore ordinati fuerint, ut si sacerdos, vel clericus de quacunque ecclesia venerint ad habitandum congregationem fratrum, sive monachicum suscipiendi habitum se contulerint, statim recipiantur. Chrisma vero, et firmatam a quali episcopo vobis voluntas fuerit impetrandi, liceat semper, et secundum, ut nullus diximus sub apostolicam nostram potestatem. Et omnem cujuslibet ecclesiæ sacerdotem in præfato venerabili monasterii ditionem quamlibet habere, ac auctoritatem, præter sedem apostolicam, prohibemus, ita ut nisi ab abbate monasterii fuerit invitatus, nec missarum ibi solemnitates quispiam celebrare præsumat. Statuentes insuper apostolica censura sub divini judicii obtestatione, sed et validis atque atrocibus anathematis interdictionibus, ut unquam præsumat quispiam alius cujuscunque dignitatis præditus potestate, vel etiam in eodem monasterio venerabili, vel ejus causis incumbere, aut de rebus et possessionibus, vel ecclesiis subjectis vel quidquid de his exinde inesse videtur, quoquo modo auferre, aut alienare, sed nec quamlibet malitiam, aut jacturæ molestiam ibidem, sive pacis sive barbarorum tempore, quoquomodo inferendum, cum præfatum perenniter, ut dictum est, tam pacis, quam barbarorum tempore firma stabilitate decreverimus sub jurisdictione sanctæ ecclesiæ nostræ permanendum. Promulgantes quoque, et hac auctoritate beatorum apostolorum principis, coram Deo, et terribili ejus examine futuro, per hujus nostri apostolici privilegii, atque constituti paginam sancimus, atque decernimus, loca, quæ abbatibus cujuslibetque vobis in eodem venerabili monasterio sancti Vincentii martyris Christi commutata vel et concessa sunt, necnon et alias locorum possessiones, quæ a regibus, vel ducibus, vel castaldis, et universis Christianis largita, atque oblata sunt, aut in postmodum illic concessa fuerint, firma stabilitate juri ipsius præfati monasterii existenda, atque in perpetuum permanenda statuimus; nec licentia sit,

ut dictum est, ex ejus, vel omnibus monasterii pertinentiis, cuiquam molestias inferre, vel sibi donata auferre a præfato, juxta id quod subjectum eisdem venerabilibus locis apostolicis institutis, atque privilegis inconcussa permaneant. Et liceat eosdem monachos de sua congregatione abbatem semper eligere. Et liceat ipsum abbatem suos qui fuerint judicare manachos, non solum virile monasterium, sed etiam muliebri sibi subjectum. Si quis autem, quod non optamus, nefario ausu præsumperit hæc, quæ a nobis ad laudem Dei pro stabilitate jam dicti venerabilis monasterii statuta sunt, refragare, aut in quoquam transilire voluerint, anathematis vinculo innodatus, et cum diabolo et ejus atrocissimis, atque Juda traditore Domini nostri Jesu Christi æterno incendio concremandus deputetur. At vero, qui pio intuitu observator in omnibus exstiterit, custodiens nostri apostolici constitutum ad cultum Dei respicientem, benedictionis gratiam a misericordissimo Domino Deo nostro multipliciter consequatur, et vitæ æternæ particeps effici mereatur. Bene valete.

Scriptum per manus Benedicti, scriniarii sanctæ Romanæ Ecclesiæ in mense Julio, indictione 5, in sacratissima sede beati Petri apostoli, 8 anno pontificatus domini Joannis.

XIX.

JOANNIS PAPÆ EPISTOLA AD ÆDREDUM ANGLORUM REGEM.

(Anno 955-63).

[Apud Mansi, *Conc.* tom. XVIII, col. 455].

Monet ut veterrimi Angliæ monasterii SS. Petri et Pauli Cantuarensis privilegia tueatur.

JOANNES episcopus, servus servorum Dei, ÆDREDO regi excellentissimo, atque omnibus episcopis, ducibus, comitibus, abbatibus, et cuncto fideli populo Angliæ gentis, charissimam salutem, et apostolicam benedictionem.

Studio divini cultus promovemus pro venerabilium locorum semper percogitare stabilitate, quatenus proveniente pio labore animæ Christo dicatæ, quæ se illic diebus vitæ eorum servire decerint, sub regulari institutione perseverent imperturbatæ; nec non illa maneant fidentius inconvulsa, quæ ob religionis cultum in Dei laude constructa sunt. Quapropter mando tibi, rex inclyte ac fili charissime, et cæteris omnibus prædictæ gentis filiis nostris spiritualibus, ut monasterium penes vos in honore beatorum apostolorum principis Petri, et doctoris gentium Pauli instructum, sub cura nostra habere dignemini, ne alicujus magnæ parvæque personæ perturbentur inquietudine, sed abbas et monachi inibi Deo servientes vestro uti communi subsidio, et quæque juri eorum pertinere videntur, libere possidentes, efficacius, in sancta conversatione suam queant ducere vitam. Cum vero abbatem ipsum obiisse contigerit, non aliunde quam ex eadem congregatione, quem ipsi communi consilio elegerint,

constituatur, in loco eodem consecratur [et gregi] Dominico præficiatur. Nullus ibi præsulum aliquam sibi auctoritatem usurpet, sed nec ibi, nisi ab abbate invitatus, illorum missam celebrare præsumat; per omnia sicut prædecessores nostri juris apostolici Deoque digni in suis privilegiis eidem contulerunt Ecclesiæ. Quibus ne quisquam temeratio ausu refragari audeat, etiam nostræ parvitas scripta ex auctoritate apostolica superaddere curavimus. Constat igitur præfatum monasterium primum esse omni ab initio vestræ nascentis Ecclesiæ sanctorum monachorum religione decoratum; quod Æthelbertus, rex Christianissimus, a beato Augustino, beatæ memoriæ Gregorii discipulo, ad Christi fidem perductus, hortatu ejusdem Patris, apostoli vestri Augustini, a fundamentis construxit, ibique Petrum monachum, ab hac apostolica sede directum, monachis Dominum timentibus abbatem præposuit; ubi etiam ex præcepto ejusdem Gregorii prædictus Pater Augustinus ipsi regi sibi et successoribus suis regibus, atque archiepiscopis ubi corporales eorum exuviæ diem resurrectionis exspectarent locum elegit. Si quis vero hoc sanctæ religionis propositum contaminare vel delere conaverit, sciat se auctoritate apostolica anathematis vinculo innodatum, et cum Juda traditore Domini æterni incendii supplicio concremandum. Unde canonicis de monasterio S. Salvatoris illi loco insidentibus, præcipimus omnimodis ne sanctæ hujus devotionis cultum inquietare præsumant. Quod si fecerint, eodem anathemate puniantur. In Christo cum omnibus tuis, domine fili, valeas.

Data decimo die Kalend. Maii, imperante domino piissimo Augusto Ottone, anno undecimo regni ejus, indictione undecima.

XX.

AD EUNDDEM ET CLERUM ANGLIÆ.

(Ann. 955-63).

[Mansi, *ibid.*].

Privilegia ejusdem monasterii SS. Petri et Pauli confirmat.

JOANNES episcopus, servus servorum Dei, ÆDREDO, regi Anglorum excellentissimo, dilectissimoque filio nostro ODONI Dorovernensis Ecclesiæ archipræsuli cum omnibus episcopis, ducibus, comitibus, abbatibus et cuncto fideli populo Angliæ gentis, salutem et apostolicam benedictionem.

Inter præclaras sacræ fidei vestæ virtutes, quibus et vos, præcellentissime fili, et subjectos vobis reges cum optimatibus vestris, et populis Christianæ religioni subjecistis, hanc charitatis vestræ flagrantiam familiarius amplectimur, quod primitivum regni vestri monasterium in suburbio Doroverniæ situm (in honore principum apostolorum Petri et Pauli consecratum a primo doctore et apostolo Anglorum Augustino, et a primo regum Anglorum Christiano, Deo amabili rege Æthelberto fundatum; ut scilicet in perpetuum apostolica auctoritate sepeliantur corpora regum et ar-

chiepiscoporum Cantariæ) vestra regalis eminentiâ postulat etiam per nos antiqua sua dignitate confirmari, ac libertate, sicut videlicet antecessores vestri reges, et prædecessores nostri pontifices descriptis apostolicis privilegiis sanxere. Ergo et nos gratificæ annuentes statuimus, quatenus ipsa apostolica Ecclesia, sicut in gratia principum apostolorum censentur apud vos primogenita, sit cæterorum monasteriorum vestri regni quæ post surrexere vel deinceps in omnem posteritatem nascentur, mater primaria, sit (inquam) regia et apostolica confirmatione regalis et apostolica sit ab omni sæculari servitute libera, ita ut nullus episcoporum, nullus successorum vestrorum regum in aliquo eam lædere aut inquietare præsumat, nec aliqua unquam servitutis occasio de rebus ad ipsam ecclesiam pertinentibus, vel in minimo ab ullo exigatur, quatenus sub rege suo, defensore, non tyranno, libere Christo soli deserviat. Dilecto etiam filio nostro et consacerdoti Dorovernensis Ecclesiæ Odoni, vice beatorum apostolorum principis Petri, in omnibus mandamus, ut non typho prælationis, sed officio charitatis ubi poscitur, se impendat; abbatemque ipsius ac in Romanum legatum et comministrem Evangelii pacis habeat et fraternum sibi socium æstimet, non subjectum,

A per omnia, sicut sancti et Deo dilecti filii, sedis apostolicæ archipræsul Theodorus et abbas Adrianus se habuere. Nullum vero potentatum in hanc Ecclesiam præripiat, nec (præter ordinationem abbatis) quodlibet officium sine ipsius favore et fratrum sibi arroget; sed neque ab ipsis intimis et peculiaribus locis, aut parochiis, vel in omni privilegio ipsius juris quidquam præter ejusdem abbatis assensum accipiat vel faciat, ne qua scilicet abusione pacem perturbet gregis Dominici; quales scandalizare est cum mola asinaria in profundum demergi. Abbas quoque ejus reliquis prior habeatur, ita duntaxat, ut ad sacræ fidei, charitatis et concordie compaginationem loco primogeniti, et vice Romana affectuose magis quam imperiose præluceat confratribus. Hæc igitur et cætera quæcunque tam sunt a vobis quam ab antecessoribus vestris, aut a vobis, aut a successoribus vestris, vel a quibuslibet personis usque in finem jura tradentur, juxta vestram postulationem, ita observanda ab omnibus regibus et principibus ac plebibus Britannie contestamur; ne quis prævaricator (quod absit) excommunicationis S. Petri principis apostolorum gladio excisus intreat, sed magis favens Ecclesiæ ipsius clave admissus regno gaudeat.

ORDO RERUM

QUÆ IN HOC TOMO CONTINENTUR.

<i>SANCTUS ODO ABBAS CLUNIACENSIS.</i>		
PROLEGOMENA.	9	
S. Odonis elogium historicum auctore Mabillonio.	9	
Vita Odonis scripta a Joanne Monacho, ejus discipulo.	43	
S. Odonis Vita altera, auctore Nalgodo Cluniacensi monacho sæculi XII.	85	
MORALIUM IN JOB LIBRI XXXV.	105	
Lectori.	105	
Præfatio.	107	
Præfatio metrica.	109	
LIBER I.	109	
LIBER II.	115	
LIBER III.	125	
LIBER IV.	133	
LIBER V.	145	
LIBER VI.	155	
LIBER VII.	165	
LIBER VIII.	175	
LIBER IX.	191	
LIBER X.	210	
LIBER XI.	219	
LIBER XII.	233	
LIBER XIII.	247	
LIBER XIV.	258	
LIBER XV.	271	
LIBER XVI.	287	
LIBER XVII.	307	
LIBER XVIII.	317	
LIBER XIX.	331	
LIBER XX.	342	
LIBER XXI.	358	
LIBER XXII.	363	
LIBER XXIII.	373	
LIBER XXIV.	384	
LIBER XXV.	393	
LIBER XXVI.	400	
LIBER XXVII.		413
LIBER XXVIII.		429
LIBER XXIX.		435
LIBER XXX.		450
LIBER XXXI.		462
LIBER XXXII.		479
LIBER XXXIII.		486
LIBER XXXIV.		497
LIBER XXXV.		503
DE B. MARTINO ANTIPHONÆ XII.		514
S. Odonis Hymni quatuor.		513
I.—De sacramento corporis et sanguinis Domini		513
II.—De B. Maria Magdalena.		514
III.—De S. Martino Turonorum archiepiscopo.		515
IV.—Hymnus in honorem sancti Martini a S. Odone in extremis compositus.		516
COLLATIONUM LIBRI TRES.		517
Epistola nuncupatoria.		517
LIBER I.		520
LIBER II.		547
LIBER III.		580
DE VITA S. GERALDI AURILIACENSIS COMITIS LIBRI QUATUOR.		639
Auctoris epistola nuncupatoria.		639
Præfatio.		639
LIBER I.		641
Præfatio in librum secundum.		667
LIBER II.		670
LIBER III.		680
LIBER IV.		698
SERMONES QUINQUE.		709
SERMO I.—In cathedra sancti Petri.		709
SERMO II.—In veneratione sanctæ Mariæ Magdalensæ.		713
SERMO III.—De sancto Benedicto abbate.		721
SERMO IV.—De combustione basilicæ beati Martini.		729